

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

***SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2000***

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

DOBSINSKA LADOVA JRS

NEJOLN-DEDIČSTVO
CARNA 29. NOVEMBER 2000

PREDSLOV

Posledné desaťročie 20. storočia prinieslo pre obyvateľov Slovenska **prelomové zmeny**. Vznikla samostatná Slovenská republika ako predpoklad vytvorenia modernej demokratickej spoločnosti. Začala sa budovať trhovú ekonomiku, zahájil sa integračný proces Slovenska do európskych a transatlantických štruktúr.

Politický, ekonomický a sociálny vývoj, po novembri 1989 sa premietol aj do životného prostredia. Spolu s globálnymi vplyvmi sa prejavil najmä v kvalite jeho jednotlivých zložiek. Sumárnym hodnotením environmentálnej situácie, príčin, ktoré ju ovplyvňujú, ako aj dôsledkami environmentálnych zmien, zaoberá sa predkladaná **Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky (SR) v roku 2000** s podtitulom **Desať rokov vo vývoji životného prostredia Slovenska**.

Desaťročné obdobie umožňuje seriózne analyzovať vývoj životného prostredia na Slovensku a hodnotiť jeho ukazovatele. Identifikovať faktory podieľajúce sa touto vývoji, akými sú napríklad transformácia a reštrukturalizácia národnej ekonomiky, realizácia opatrení v starostlivosti o životné prostredie, integračné snahy, ako aj väčšia miera zainteresovanosti občanov.

Strategickým cieľom a jednou z priorít Slovenska v politickej i ekonomickej oblasti je jeho **vstup do Európskej únie (EÚ)**. Táto skutočnosť významne ovplyvňuje aj environmentálnu situáciu. **Kapitolu životné prostredie** považuje Európska komisia, ako aj jednotlivé kandidátske krajiny, za jednu z najťažších. Svoju **negociačnú pozíciu** v oblasti životného prostredia SR oficiálne odovzdala v decembri 2000. Deklaruje v nej akceptáciu *acquis* v kapitole životné prostredie, ktorú SR chce uzavrieť 11. decembra 2001, a pripravenosť na jeho implementáciu k dátumu vstupu – 1. januáru 2004 s výnimkou 7 smerníc, ktoré si vyžadujú prechodné obdobie.

Jednou z oblastí harmonizácie je aj **voľný prístup k informáciám o životnom prostredí**. Právo každého jednotlivca na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia, o príčinách a následkoch tohto stavu, deklaruje už **Ústava Slovenskej republiky z roku 1992**. Okrem toho v máji 2000 bol prijatý **zákon č.211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám, ktorý nahradil zákon č. 171/1998 Z.z. o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí**. V zmysle uvedených právnych predpisov má Ministerstvo životného prostredia SR povinnosť každoročne vydávať Správu o stave životného prostredia Slovenskej republiky, do ktorej máte možnosť práve nahliadnuť. Jednou z úloh, ktorá nás ešte v najbližšom období v oblasti prístupu k informáciám čaká, je zabezpečiť harmonizáciu nášho práva s **Dohovorom EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacích procesoch a prístupe k spravodlivosti vo veciach životného prostredia (tzv. Aarhuský dohovorom)**.

Aké sú výsledky a trendy vo vývoji životného prostredia a s ním súvisiacim životom na Slovensku ?

Od roku 1990 vzrástla **stredná dĺžka života** u mužov o 2,51 rokov a u žien o 1,79 rokov, **dojčenská úmrtnosť** klesla o 12,1 % na 8,6 % a **novorodenecká úmrtnosť** z 8,4‰ na 5,4‰, na čo zrejme pozitívne vplyva aj zlepšenie životného prostredia. Pri hodnotení **kvality ovzdušia** možno konštatovať pozitívny trend vo vypúšťaní základných znečisťujúcich látok. U všetkých došlo za posledné desaťročie k výraznému poklesu. Z hľadiska plnenia medzinárodných záväzkov tiež môžeme byť spokojní. Darí sa nám ich plniť. Nezabúdajme však, že ešte niektorí spoluobčania žijú v oblastiach s prekračovanými imisnými limitmi.

Objem **odpadových vôd** vypúšťaných do tokov poklesol v roku 2000 oproti roku 1994 približne o 12%. Oveľa výraznejší pokles sme zaznamenali v obsiahnutom množstve znečisťujúcich látok, napríklad viac ako 38% pre CHSK_{Cr} a takmer 60% pre nerozpustné látky. Aj napriek tomu, že počet **čistiarní odpadových vôd** vzrástol v roku 2000 oproti roku 1990 o 92% a ich celková kapacita sa zvýšila o 43%, nedosahuje čistenie odpadových vôd a kvalita povrchových vôd požadovanú úroveň. Na nedostatočnej **kvalite povrchových tokov** sa v rozhodujúcej miere podieľa zanedbané čistenie komunálnych vôd. Práve ukazovatele mikrobiologického znečistenia spôsobujú zaradenie až 45,6% dĺžky tokov do kategórie veľmi silne znečistených vôd. Za obdobie troch rokov platnosti novelizovanej STN 75 7111 „Kvalita vody. Pitná voda“ možno sledovať len znižovanie počtu vzoriek **podzemných vôd** presahujúcich limitné hodnoty.

Z celkovej výmery pôdneho fondu SR je 1,4% **pôd** kontaminovaných a 0,4% **pôd** výrazne kontaminovaných.

Napriek čiastkovým úspechom v **druhej a územnej ochrane prírody a krajiny** pretrvávajú problémy v uplatňovaní zákona č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, o čom svedčí fakt, že až 25% plochy chránených území v IV. a V. skupine je ohrozených. Verím, že s problémami sa vysporiada od 1. júla 2000 **nová ústredná organizácia - Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky (ŠOP SR)** so sídlom v Banskej Bystrici a s pôsobnosťou na celé územie SR, vrátane 7 národných parkov a 16 chránených krajinných oblastí.

Oproti roku 1999 kleslo množstvo vyprodukovaného **odpadu** o 3,5 mil. ton. Pokračoval tak celkový trend poklesu vzniku odpadov. Naďalej však pretrváva nežiadúci vysoký podiel zneškodňovania odpadov skládkovaním. K zlepšeniu situácie by mal prispieť nový zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a pripravovaný zákon o obaloch.

Celkové **výdavky na životné prostredie** v kapitole MŽP SR majú kolísavý trend. Oproti rokom 1998 a 1999 vzrástli a dosiahli v roku 2000 úroveň približne roku 1997. Po poklese v roku 1999 sa vo vývoji **platieb** za znečisťovanie životného prostredia zaznamenal nárast u všetkých typov poplatkov a odplát. **Pokuty** uložené orgánmi štátnej správy pre životné prostredie v roku 2000 v porovnaní s rokom 1999 mierne vzrástli, avšak oproti predchádzajúcim rokom sú výrazne nižšie, čo zrejme súvisí s likvidáciou samostatnej miestnej štátnej správy pre životné prostredie v roku 1996.

SR pristúpila už k väčšine **medzinárodných dohovorov** s environmentálnym zameraním, pričom predsedala vrcholným orgánom Dohovoru o biologickej diverzite a Riadiacej rade UNEP. V roku 2000 sa SR stala členskou krajinou **OECD**, čím sa pre ňu plne otvoril priestor na účasť v environmentálnych aktivitách realizovaných touto organizáciou. **Medzinárodné programy a projekty** (PHARE, ISPA, CBC, ...) sú zase významným zdrojom finančných prostriedkov na znižovanie existujúceho environmentálneho dlhu v SR.

Z uvedených faktov vyplýva, že veľa sa v starostlivosti o životné prostredie v poslednom desaťročí urobilo, ale viaceré ciele zamerané na zlepšenie environmentálnej situácie sme ešte nedosiahli. Každý by sa mal preto v rámci svojich možností prispieť o skvalitnenie životného prostredia. K tomu by mala viesť environmentálna výchova a s ňou súvisiaci aktívny záujem o riešenie problémov životného prostredia a poznanie jeho stavu. Vyslovujem presvedčenie, že predkladaná **Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2000**, ktorá vo viacerých ukazovateľoch bilancuje vývoj od roku 1990, sa stane cenným zdrojom informácií nielen pre odbornú, ale aj pre laickú verejnosť. Možno posunie environmentálne vedomie viacerých na vyššiu úroveň, a tak splní svoj cieľ.

